

+ Pomhaj Bóh

Časopis ewangelskich Serbow

Budyšin, oktober 1992
10. čisło · lětnik 42

„Bože slowo za nas“

Dobrota Knjeza čini, zo z nami knjez njeje, jeho smilnosć njepřestanje, ale je kóždy ranje nowa.

Zrudny kěrluš Jeremiasa, 3,22.23.

Tute słowa namakamy w modlitwje čłowjeka, kotremuž bu wšo wzate, na čimž jeho wutroba a duša zradowanje a wjesele měješe. Na rozpadankach města Jerusalema steji profeta Jeremias a njewě žanoho wupuća ze swojeje nuzy a bědy. Njepřecelske wójsko z Babylona bě swjate město z nawalom wobléhowało a dobyło, je templ wurubilo a wotpalilo a wulki džěl wobydlerstwa do jatby do Babylona wotwjedło. Profeta wšak měješe zbožo, zo smědžeše w Jerusalemye wostać. Swoju nadžiju a dowěru k Bohu pak bě zhubił. Z hlubiny swojeje nuzy wola so k Bohu, jemu skoržo swoju zrudobu: „Moja duša je bjez měra, a dyrbbju zabyc to dobre, štož sym w žiwjenju nazhonił. Moja chwalba je přeč a moja nadžija na toho Knjeza.“

My so prašamy, kak móžeše profeta runje w tajkim položenu so z modlitwu na toho wobroćić, kiž je jeho do tajkeje hlubiny storčii? Profeta dopomni so na slubjenje Boha a čerpa z toho nowu nadžiju: „Dobrota Knjeza čini, zo z nami kónc njeje, jeho smilnosć njepřestanje, ale je kóždy ranje nowa.“ To wšak je Jeremias sam nazhonił, zo Knjez dobrotu čini tomu, kiž so na njeho spušća, a tej duši, kiž za nim pyta. Dokelž Knjez njezastorči wěčnje. Wón drje zrudzi a so zaso smili po swojej wulkej smilnosći. Štó by z tajkim nazhonjenjom mórkotać a skoržić chcył? Tohodla so profeta praša: Kak da mórkotaja ludžo w swojim žiwjenju? Kóždy njech mórkota na swoje hrěchi!

W 2. a 3. stawje swojeje knihy wopisuje Jeremias wulki hrěch a njewěru swojeho luda. Wužitne by nam bylo, hdy bychmy sebi tutej dwaj stawaj raz přečitali! Tam pokaza profeta na swěru Boha a jeho wulku pomoc, kotruž je lud Boži w zańdženosci nazhonił směl: kak je Bóh swój lud wuswobodził z egyptowskeho wotročstwa, kak je jemu pomoc podawał při pućowanju přez puščinu a jón dowjedł do slubjeneho kraja! Lud Boži pak je bórže zabył wšitke tute dobroty a je wot Boha wotstupił a je so k ničomnym přiboham dźeržal. Měšnicy so za Knjezom njeprašachu a pismawučeni jeho njeznajachu,

pastyrjo so nad nim přeřěšowachu a profetojo wěščachu w mjenje Baala a přiwisowachu knižomnym přiboham. Bóh sam praji: „Mój lud čini dwójaki hrěch. Mje, te žiwe žórlo, wopušći, a wurubuje sebi studnje, kiž su džěrawe a wodu njedžerža.“

Hdyž my tute sady čitamy, mamy začišć, jako by profeta k džensnišim čłowjekam rěča! Štó da so džensa poprawom za Bohom praša? Ludžo su mjenja, zo wšitko sami dokonjeja a tohodla žiweho Boha njepotrjebaja. Hač to wědža abo nic, woni so na tajke wašnje k přiboham modla a jim woprują. Tajke přibohi su wobsedženstwo a zamóžnistwo, wosobinski wuspěch, sebičnosć, wužiwanje wot Boha nam date kmanosće a dary po swojej woli, žanomu Bohu zamolwjenje winojty njebyć za swoje činjenje a myslenje, jako njeměli Bože kaznje wjace plaćiwosć. Naspomnić ma so w tutym zwisku tež znjewužiwanje a skaženje zasadow plaćiwosće a moralki kaž tež skaže-

nje, haj samo wutupjenje a zničenje přirody a stwórby Božeje. Njehrozy swětej a nam wšěm zahuba abo samo kónc? Zasluzili wšak bychu sebi to wšitcy, kiž so za Knjezom njeprašaja a so nad Bohom přeřěšuju. Mjez nimi so tež my namakamy. Tohodla směmy so z nazhonjenjom profety Jeremiasa tróštować: Knjezowa dobrota, kiž nas w našich nadběhowanjach, w našim horju, w našej zrudobje njewopušći, ale na nas čaka, drje nas rudzi, ale so zaso nad nami smili a čini, zo z nami kónc njeje; jeho smilnosć njepřestanje, ale je kóždy ranje nowa.

To pak, štož profeta wo Knjezowej smilnosći hišće znać njemóžeše, to je nas Knjez Jezus Chrystus ze swojim předowanjom a skutkowanjom wučil. Boža smilnosć je skónčnje tež swojeho syna, našeho Zbóžnika, za nas smjerć na křižu čerpjeć dała, zo bychmy hrěcham wotemřeli a přez jeho rany zahojeni byli! Tohodla – tak napomina nas profeta: „Pozběhajmy naše wutroby a ruki dźakowni k Bohu w njebjesach!“ Jan Paler

Lubi Serbja!

W serbskim muzeju w Budyšinje pokazuje so wot 8. do 15. oktobra 1992 wosebita wustajeńca pod temu:

Hornjoserbske pismowstwo ewangelskich Serbow. Wobhladajće sebi tutu wustajeńcu a skedźbniće tež druhich na nju.

Reformacija a naš čas

Na kóncu tutoho měsaca swjećimy reformaciski swjědžen. Reformacija abo reforma rěka wobnowjenje, přetworjenje. A to je Martin Luther tež chcył: wobnowić wěru a cyrkej. Wón pak njeběše přeni a jenički. Wothlós na jeho 95 tezew dopokazuje, zo bě wón w nich mysle napisal a zjał, kiž zaběrachu wjele ludži z wysokich, ale tež z nišich worštow.

Wo čo Lutherej džěše: Wón namjetowaše nutřkowne a wonkowne wobnowjenje cyrkwy. Nutřkowne wobnowjenje woznamjenješe nawjazanje wučby na Swjate pismo, wosebje na Nowy zakon. Jezusowa wučba dyrbbješe w srjedzišću kře-

Lubym přecelam ewangelskim Łužiskim Serbam w jubilejnym lěće J.A. Komenškeho. Wutrobnje na Was myslimy a jako spominanje sćelemy tutón wobraz.

28. junija 1992 Borski Rudolf, předsyda Bratrowskeje jednoty

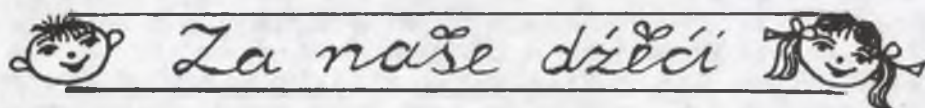
sćanstwa stać a njedyrbjachu to swětno wuložowanja. Hižo sto lět zběhachu so w cyrkwi hłosy za reformaciju na čole a na stawach. Tutón čas bě tež rozšćěpjenje cyrkwy mjez cyrkwinskimi zarjadničemi a sobustawami pohlubšil.

W cyrkwi běchu mnozy, kiž čitachu Swjate pismo a spóznych rozdźěl mjez wučbu a praksu. A zo bychy přeco wjace čitarjow byli, přeloži Luther Swjate pismo do němčiny, tohodla žadaše sej wón tež Swjate pismo w mačerščinje. Njeje případ, zo mjenowachu so jeho přiwisnicy pozdžišo ewangelscy abo protestanća. Ewangelscy chcychu po wučbach ewangelija žiwi być, po příkladže spočatneho křesćanstwa. Kajke změny to za europku politiku přinješe, sej cyle wěsće tehdóm njewuwědomichu.

Wěste rysi džensnišeho časa zdadža so

mi podobne na čas reformacije. Njeńdže džensa tež wo wobnowjenje, přetworjenje? Wězo njeměri so džensniše wobnowjenje přenjotnje tak jara na Jezusowu wučbu, ale bóle na wobnowjenje a zachowanje Božeje stwórbu. Wšitke mjeńše abo wjetše konflikty móžemy na Božu stwórbu wróćo wjesć, hač je to wobronjenje mjenje abo bóle cyleho čłowjestwa, hač stej to chudoba abo bohatstwo, kiž so dzeń a bóle powjetšitej, hač je to z njerodjenje wody a pódy w tajkej měrje kaž hišće nihdy do toho. Džens móže so z pomocu atomoweje energije w běhu krótkeho časa cyle čłowjestwo a wša přiroda zničit a wutupić. Zaleži na rozumu abo na njerozumu čłowjeka, a pytajmy puć při čitanju a naložowanju wučbow Swjateho pisma.

Kata Malinkowa

Naš wšědny chléb daj nam džens ...

rěka w našej modlitwje, we Wótče našu. W přjedawšich časach pječechu ludžo swój chléb sami doma. Džensa chodźimy k pjekarjej, a rozsud padnje čezko, kotru družinu chléba sej wupytamy. Měšany chléb, cybłowy chléb, zornowy chléb, rožkowy chléb atd. Kóždy chléb hi nak słodži, kóždy pjekar ma hinašu recepturu za swoje čěsto. Ale kóždy pjekar trjeba za swój chléb kisanje. Što to je, kisanje? budžeće so prašeć, lube dźěći. Němsce to rěka „Sauerteig“. Tuto kisanje je wosebite čěsto, kiž wobsteji z droždžow a kisalinowych bakterijow. Kisanje so do chléboweho čěsta změša, zo by tu te so wěsty čas hi bało. Haj, chléb pjec trjeba dołhi čas přihotow.

Tutón čas Israelića w Egyptowskej njemějachu, jako Bóh tón Knjěz Mójzasej wučah do slubjeného kraja připowědžeše. Čěsto, kotrež wzachu na swój dołhi puć sobu, běše bjez kisanja. Hišće džensa swjeća wěriwi Židža swjedžen, kotryž

dopomina na wučah do slubjeného kraja. Tutón swjedžen mjenuja Židža Passa. Woni jón swjeća sydom dnjow, a wažne je, zo pjeku sej Židža doma swój njekisany chléb.

Snano chceće tež wy jónu njekisany chléb jěsć? Tutón móžeće sej sami pjec a snano na małym swjedženju rozdźělic. A tak so to přihotuje:

Přidawki: 250 g bėrnów, 225 ml zymneje wody, 300 g rožkoweje muki, 150 g pšenčneje muki, sel, muka za wukuljenje čěsta.

Přihotowanje: Bėrny bělic a do šklě trahać. Wodu, muku a sel přidać a wšitko změšeć. Čěsto přez nóc zawodžete stejto wostajić. Potom je hišće jónu prawje předžělamy a čěsto 2 cm tolste wukulamy. Někto wurězamy z čěsta w přerězku 14 cm wulke plincy a položimy je we wotstawkach na blach.

Čas pječenja: 12 min. při 220 ćoploty. Chléby dyrba so po 6 min. wobročić.

Dajće sej słodžeć!

G. Gruhlowa

styrstwo w jich maćeščinje zmóžnić, dokelž woni němske předowanje tak derje njezrozumja kaž serbske. Sup. Schneider tež přispomni, zo je po jeho mēnjenju za 20 lět serbstwo tež bjez namocy na kóncu. Tutomu mērnemu mrěću serbstwa so po přesadženju Kaplerja, Lazara a Mjerwy zadžewa. Ludnosć, tak wón pisa, je znjeměrowana, dokelž so praša: Su so tući fararjo přesadźili, dokelž su Serbja abo dokelž su politisce wobčeženi? Jeli su so tući serbstwa dla přesadźili, tak so praša, čehodla so potom njeje serbske předowanje docyła zakazało? To by so drje jako čezka začuwało, ale by jasny směr pokazalo. K tomu přindže, zo je z fararjom Lazarom so jedyn přesadźil, kiž je serbsčinu hakle nawuknył, a nic jenož tohodla, dokelž bě to za zamołwjenje za farstwo nuzne. A farar Kapler, kotryž je drje Serb, njeje swoje serbstwo wjac wuzběhował hač druzy. A Schneider dale pisa: „Das alles legt sehr zur Beunruhigung der Gemeinde die Vermutung nahe, daß nicht eine grundsätzliche... Maßnahme zur Lösung einer wendischen Frage vorliegt, sondern eine persönliche Maßregelung wegen politischer Belastung.“ Tajke politiske přičiny pak njejsu wěrypodobne, dokelž je farar Lazar čichi dušepastyr, kotryž ma drje wěste teologiske stejišćo, ale kiž njeje politisce wustupował. To samsne plaći tež za fararja Kaplerja.

Schneider samo měni, zo je Kapler za „nowy čas“ někak wotewrjeny. Wo fararju Mjerwje, kotryž njeslušeše k Budyškemu cyrkwinskemu wobwodej, njemóže Schneider, kaž w swojim lisće zwurazni, wjele prajić. Na kóncu wón prosy, zo by so wšitkim třóm móžnosć dała, so z Berlinskimi zarjadami, kiž su přikazali přesadjenje, rozmołwjeć. Za mnje je list Schneidera pospyt, serbskich fararjow w swojich wosadach zdžeržeć.

Přečiwo přesadženju Kaplerja su so tež wosadni w listach na sup. Schneidera wuprajili, a to nic jenož zdžělani, ale tež prosty lud. Tak pisa jedna žona na Schneidera mjez druhim: „Ich möchte hierdurch bitte das Herr O. Pfr. Kappler in unsere Kirche St. Michael sein Konfirmation selbst konfirmirt u. kommt nicht in fragen das Herr O. Pfr. Kappler soll nun auf einmal weg, er hat sich nicht zu Schulden kommen lassen sollen andere Pfr. gehen die nicht für Jesus sein Jesus ist der erste Christ gewesen u. das soll so weiter bleiben u. die Kinder sollen weiter so belehrt werden u. nicht anders.

Ist traurig jetzt auf einmal welche die gemeinde gewollt hatt u. den Pfr. aus nicht u. wieder nicht weg nehmen Herr Pfr. ist auch nicht mehr jug sollen andere gehen die noch nicht so alt sein u. unseren Pfr. lassen, hier hat überhaupt niemann was zu bestimmen ...“ Tu je widžeć, zo je pisarce jara čezko padnyło to napisać a zo to ze swěrnej wutroby přindže. Wotmołwa Schneidera wobsteji w radže, to cyrkwinskemu předstejićerstwu Michalskeje

Wuhnaće fararja Kaplerja z Michalskeje wosady

Dnja 5. decembra 1940 pisaše krajnocyrkwinski zarjad w Drježdžanach na fararja Kaplerja, zo njesmě žanu službu w Michalskej wosadze wjac wukonjeć. List krajnocyrkwinskeho zarjada so při tym počahuje na list ministra za cyrkwinske naležnosće a na list wjednika němskeho ewangelskeho zarjada w Berlinje. Najradšo bychy Kaplerja ze Sakskeje wuhnali, ale za to njebě juristickeje móžnosće. Do zapadneje Sakskeje pak Kapler hić nochcyše, tak zo wyšnosći, kaž mēnjachu, ničo druge njezwosta, hač jemu službu w Michalskej wosadze zakazać. Zastupjerjo wosady so nochcychu tomu bjeze wšeho podwolic a to čim mjenje, dokelž njebě so zastupjerstwo Michalskeje wosady k tomu do toho wuprajic móhlo. Hač je protest Michalskeje wosady k tomu dopomhał, zo je so zakaz skutkowanja fararja Kaplerja tydžeń pozdžišo na 2.1.1941 přesunył, abo hač to na tym zaležeše, zo so w adwentskim a hodownym času wosebje wjele nutrnosćow a kemšow wotmėwaja, štož je za jednoho jeničkeho fararja při Michalskeje wosadze přewjele, njemóžach zwěsćić.

Superintendent Schneider-Budyški pisaše w tutej naležnosći w decembru 1940 na krajnocyrkwinski zarjad, zo by po jeho mēnjenju lépje bylo, Serbow „den natürlichen Weg der Selbsteindeutschung gehen zu lassen“. Starym Serbam měto so dušepa-

wosady napisać. Zo tutón gremij w naležnosći Kaplerja ničo rozsudzic njemóžeše, Schneider njepisa.

Dalše akty w tutej naležnosći njemóžach namakać. Snano so na druhich městnach hišće něšto namaka.

S. Albert

Česćeny knjz Malink!

Sym Waš list dostał a džakuju so wutrobnje za přeprašenje. Nažel mi njeje móžno so wosobinsce na serbskim cyrkwiskim dnju wobdźělic. Naše serbske župne towarstwo „Handrij Zejler“ Wojerecy pře-wjedže zarjadowanje, na kotrymž so dyr-bju na kóždy pad wosobinsce wobdźělic. Tohodla chcu Wam swoje mysle pisomnje zdźělic a nadžijam so, zo móžeće tute w diskusiji wužiwać.

Dokelž njemóžu situaciju ze stron cyrk-wje dokładnje hódnoćić, sym z našim su-perintendentom knjzom Vogelom wjedł rozmowu, hdžež móžachmoj so wo tu-tych prašenjach dojednać.

Kajka je situacija serbskeho nabožneho žiwjenja?

Jara wjele lět njejsu so we Wojerowskim wokrjesu přewjedli serbske ewangelske kemše. Njemějachmy fararja, kotryž by serbsku rěč wobknježil. Jako je přišoł na-žel tak zahe zemrěty farar Lazar, je so si-tuacija změnila. Z pomocu superintenden-ta je wón spytał serbske nabožne ži-wjenje zaso wožiwić. Kak čežki je tajki započatk, hdyž so přez lětdžesatki na tu-tych polu ničo njezanje, smy na přerich kemšach spóznali. Wopyt běše snadny, jenož džesać ludži so wobdźělic. Dyrbju tu tež rjec, zo njeje so tehdom tute próco-wanje dosć wot wjedniswa župy podpě-rowało. Farar Lazar je tutón zakład sa-mostatnje wutworil. Tohodla njemóžemy tutón wukon wysoko dosć hódnoćić. Kaž hižo prajach, na spočatku tutej no-wych započatkow skrućenja a namaka-nja tutoho zjednoćenstwa je nam jeho smjerc wzała.

Ale tute zjednoćenstwo, a přez přewrót podpěruje tež serbske župne towarstwo serbske kemše, běše hižo tak skrućene, zo njerozpadny. Organizowanje serb-skich kemšow a scěhowacych zhromad-nych bjesadow z kulturnymi poskićenje-mi wšelakorych kulturnych skupin je wzał superintendent Vogel do swujich rukow. Naš džak słuša jemu, a zo stara wo serbske zjednoćenstwo, a z pomocu su-perintendenta Alberta z Budyšina so pře-wjedu znajmjeńša štyri razy w lěće serb-ske kemše ze scěhowacej wjesolej bje-sadu. Z radosću smy tež zwěščili, zo wo-pytowarstwo stajnje rosće. Hdyž běchu na spočatku jenož džesaćo, su to nětko 60 do 70 wosobow.

Wjeselimo so nad tutym wuspěchom, ale tohodla wobsteji stajnje hišće naš pro-

blem. Wojerowska cyrkwiska wosada trjeba nuznje serbsce rěčaceho fararja. Z tutym fararjom bychmy dalše ini-ciatiwy zwoprawdžic, kaž na příklad serbske popołdnja w jednotliwych gmej-nach kaž w Ćisku, Brětni, Židzinom, Ćor-nym Chołmcu. A přez nabožinsku wučbu bychmy tohorunja móhli młodžinu lěpje k serbskej rěči přibližic.

Witali a podpěrowali bychmy tež pró-stwu, Serbski cyrkwiski dzeń 1993 we Wojerecach přewjesć. By to dalše zna-mjo za to było, zo njeje serbska rěč w na-šej wokolinje hišće cyle zhubjena ...

Na kóncu chcu Wam hišće raz zwuraz-nić, zo je škoda, zo njemóžu so na tutym zetkanju wobdźělic. Zawěsće bych tam dostał dalše nastorki za moje dalše džělo při zesylanju a skrućenju našeho serb-skeho žiwjenja.

Přeju serbskemu cyrkwiskemu dnju wjele wuspěcha a dalši rozkčew na do-bro serbstwa.

Z wutrobnym postrowom!

J. Kašpor

jednaćel

Přispomnjenčko redakcije: Knjz Kašpor njeje informowany, hdyž twjerdzi, zo „jara wjele lět njejsu so we Wojerowskim wokrjesu přewjedli serbske ewangelske kemše“. Za wudospołnjenje dodamy slě-dowacu lisćinu wo wosadnych popoł-dnjach a wosadnych dnjach:

1981 w Lejnom a w Ptačecach

1982 w Blunju

1983 w Židzinom

1984 w Kulowje a w Spalach

1987 w Lejnom a w Ptačecach, w Nowym Měsće

1989 we Łazu, w Židzinom, w Nowym Měsće

1990 w Ćisku (je farar Lazer wosadne popołdnjo wotměł), we Łazu

Změje časnik hlós?

Za tutym tróšku njezwučeny napismom chowa so słowska dźiwadłowa hra, ko-truž Němsko-Serbske ludowe dźiwadlo tuchwilu serbsce inscenuje.

W hrě zeznajemy so ze štyrjomi starymi ludžimi, kotřiž so kóždy pjatk w bydlenju knjeza Abela, wusluženeho liftboya, na bjesadu zeńdu. Nimo knjeza Abela je to knjeni Contiowa, elegantna dama, kotraž jara na etiketu džiwa. Porno njej je knjz Chmelik čichi a njenapadny čłowjek. Wón knjeni Contiowu na zetkanki přewo-dźuje a jej spochi wulki kófer nosy. Přidruži so knjz Reiner, časnikar a juwe-lěr na wuměnk, kotryž hinak njemóže hač wšitke časniki dostawić do rukow re-parować. Pjatkownišo zetkanki so wo-nym starym wokřewjace dožiwjenja. Wo-ni ryja w dopomnjenkach a sonja wo za-šlych časach, jako běše wšo rjeńše a lěpše. Młodemu Pavlej, wnučkej Abela, a jeho přecelce Daši zdadza so być počí-nanja starych chětro dźiwnuške a časej njewotpowědne. Wonaj radšo sonitaj wo

zbožownym zhromadnym přichodže, ko-tryž sej z fantaziju krasnje wumolujetaj. Tak zeznajemy w běhu hry jara rozdźěl-ne žiwjenske wašnja a naroki. Nastanje prašenje, po kajkich směrnicach a hód-notach drje swoje žiwjenje wusměrimy? A w tutym zwisku ma titul hry metaforiski woznam. Časnik, kiž prawy čas pokazuje a bije, runja so čłowjekej, kotryž z časom krok džerži. Móžeš pak tež za časom himpotać abo so přechwatać.

Režiju tuteje inscenacije je přewzał Beno Šram. Hraja za Was serbscy dźiwadźel-nicy Marka Šramina, Daniela Wićazec, Křesćan Bart, Tomaš Cyž, Jurij Kostrož, Beno Mahr, Jan Mahr a Beno Mět. Pre-mjera bě njedźelu, dnja 20. septembra, w 20.00 hodž. na probowym jewišću w NSLDž.

Dalše předstajenja:

— pjatk, dnja 2.10.92, w 19.30 hodž. w Pancicach

— njedźelu, dnja 4.10.92, w 16.00 hodž. w Chróšćicach

— wutoru, dnja 10.11.92, w 20.00 hodž. w Sulšecach

— pjatk, dnja 13.11.92, w 19.30 hodž. we Worklecach

— sobotu, dnja 14.11.92, w 19.30 hodž. w Haslowje

— pjatk, dnja 20.11.92, w 19.30 hodž. w Radworju

John Petrik

„Přispomnjenčko“

Wjele so rěči wo wjetšej zhromadnosći. Před krótkim je so Němska zjednočila, a nětko so rěči wo zjednočenej Europje. Zo to bjez problemow a čežow njeje, pyt-nje drje kóždy sam w swojim žiwjenju po zjednočenju Němskeje. Tohodla so prašamy: Kajka ma zhromadnosć być? Ma snano wšo po starym wostać abo ma so wšo přeměnić? Móže kóždy tak dale činić kaž do toho, ma so nětko wšo na samsne wašnje stać? Chcu za to příklad z cyrk-winskeho pola přinjesć, dokelž so tam tróšku lěpje wuznaju hač na politiskim polu. Ma tu wšo po starym wostać, to rěka, w zapadnych krajach so nabožina w šu-lach podawa a we wuchodnych nic, do-keľž bě to tak z wašnjom? Abo ma so to přeměnić, dokelž je wšo, štož je dotal by-ło, tak a tak wopak? Abo ma so zhromad-ny puć pytać, kiž móže so wot kóždeho boka akceptować?

Po mojim zdaću ma jedyn na druheho dži-wać a na njeho sluchać. Z toho přindže zrozumenje za stejišćo druheho. Husto pak kóždy měni, zo ma so druhi po nim měć. A prašeć mamy so tež za tym, štož čłowjestwu tyje, a nic jenož za tym, štož mi lěpšiny přinješe. Najwažniše pak je, zo so za tym prašamy, što Bóh chce.

Wězo njemóžemy we wulkej politice wjele přeměnić. Ale tam, hdžež je to nam mož-no – abo prajmy lěpje: Tam, hdžež je naše wot Boha nam postajene městno, móže-my w tutym zmysle skutkować. A tu móže hižo najmjeńši skutk něšto docpěć. To znajmjeńša měni

Waš S. Albert

Po sto lětach zaso delnjoserbske přédarske knihi

Herbert Nowak-Drjowkojski, Dolnoserb-
ske prjatkowanja wot lěta 1985 do lěta
1991, Budyšin 1991

Hižo štyri lěta wotměwaja so nětko w Del-
nej Łužicy kemše w delnjoserbsčinje. Za
to je so 1991 wudała delnjoserbska litur-
gija. Hdyž přepoda so wona Choćebu-
skemu wyšemu superintendentej wot
Wenera Měškanka, sobudźelačerja
skupiny Dolnoserbka namša, wón nam-
jetowaše, zo su přédarske knihi za del-
njoserbski lud runje tak trěbne kaž liturgi-
ja. A nětko je mamy! Wone wobsahuja 18
dlěšich a krótsich přédowanjow, dwana-
će króć Bože słowo w serbskim rozhlосу
(wjetši džěl tež w formje přédowanjow)
a wosom modlitwow. Přédowanja a roz-
hlósowe Bože słowa su z pjera na wu-
měnku Herberta Nowaka-Drjowkojske-
ho. Wudawačel je generalna superinten-
dentura w Choćebuzu, a tuž je tež před-
słowo napisał Choćebuski wyši superin-
tendent R. Richter. Z tym můžeme z pot-
nym prawom rěčeć wo přewróće brani-
borskich cyrkwińskich instancow, štož
nastupa jich poměr k serbstwu.

Poslednje přédarske knihi w delnjoserbs-
činje – awtor je był J. F. Tešnar –
wudachu so w Choćebuzu w léce 1869,
druhi nakład 1879 a třeci 1892. Potajkim
runje před sto lětami! Wone běchu teh-
dom jara rozšěrjene a čitachu so po cyłej
Delnej Łužicy, hdyž běše w cyrkwach
serbske přédowanje dawno womejknj-
to. Pozdžišo njeje delnjoserbski lud ženje
wjace nabožnu literaturu do ruki dóstał
abo nabožne wusyłanja slyšal, doniž
njejsu so delnjoserbske kemše w zwisku
z politiskim přewrótom zaso započeli.
Najprjedy sta so to sporadisce w léce
1985 a pozdžišo prawidlownje wot lěta
1988. Datum a městno, hdžež su so
kemše předležacych přédowanjow
wotměli, stej so na kóncu knihow poda-
loj. Stary farar Tešnar pisaše swoje přé-
dowanja na „sčjenja cyłego lěta“ na 727
stronach (1. nakład), farar Nowak měje-
še 110 stronow k dispoziciji, wšako je
kóždy čišć dzensa financelne prašenje.
Pola Tešnarja su přédowanja někak je-
nak dothe; pola Nowaka je dothosć wot-
wisna, hač dźeržachu so wone w Božej
službje z Božim wotkazanjom abo bjez
njeho.

Kaž Tešnarjowe čitaja so přédowanja far-
arja Nowaka jara hiadko, dokelž běchu
so tak tež po słowje přédowali. Wone po-
kazuja na powědanu serbsčinu, kotraž
džiwa na rěčny rytmus (na př. na str. 95
k wěčnom žiwjenju). Štož słowoskład na-
stupa, wukonješe awtor pioněrske džěto.
Cyrkwina terminologija je dawno wote-
znata mjez delnjoserbskimi wosadnymi,
předewšěm mjez mlódej a srjedźnej ge-
neraciju. Originalny bibliski tekst z lěta
1868 je tež zdžěla zestarjeny, a tuž přelo-
ži farar Nowak ewangelije do džensniše-
je formy delnjoserbsčinu. Snadž by to był

skromny započatk wobnowjeneje delnjoserbskeje biblije? Awtor prócuje so wo čis-
tu serbsčinu a hlada so wobeńć tych
wjele germanizmow, kotraž su so bohu-
žel w běhu poslednich lět zadobyli do na-
šeje džensa rěčaneje delnjoserbsčinu.
Njetrjebawši zastarske zda so mi wuži-
wanje mjena Lutherus město Luther.
Nadpadnu bohužel tež wěste zmylki, kiž
pak njenamakamy w originalnym manu-
skripće awtora, ale kiž so přidružichu
přez wobdžělanje tekstow w Budyšinje.
Pódlanska wěc je snadź, zo skazy so ru-
nje słowo „Dolnoserbke“ na titulnej
stronje; wšako nchtó wjace prawje nje-
móže stajeć a čitać te šwabachske čišća-
ne pismiki. Trochu škoda pak je na kóždy
pad, zo nadeńdžemy w knižce telko bě-
lych blakow, hačrunjež běše wobtok stro-
now tak wujednany. Jow by so hodžalo
pak jedyn tekst druhi slědować dać, pak
konsekwentnje sčjenjowy tekst přistajić,
pak wobrazy přidać. W redakciji Noweho
Casnika je mjeztym wjele materiala wo
delnjoserbskich kemšach.

Njetrjebam poprawom wuraznje dodać,
kak dżakowni smy my Delnjoserbja knje-
zej fararjeje Nowakeje a sponsoreje (Nier-
mannowa založba) za wudaće tutech
přédowanjow. Njeńdže, so wě, jenož wo
ryzy historiski podawk edicije, ale dže wo
realne dobyće swjećenja kemšow w del-
njoserbskej mačérnej rěči. Dže tež wo
dušinu cyrobu, wo tróšt, lubosć a napo-
minanje ke křesćanskemu jednanju, štož
wustyšimy z kóždoho přédowanja fararja
Nowaka. Wón rěči jasnje wo tymaj dwě-
maj runinomaj, mjez kotrymajž so kóždy
čłowjek pohibuje, tej zemskej, wšědnej
a tej njebjeskej, tej před Bohom. Zječe te-
je mysle namakamy na str. 55: Křesćan
njedyrbi być wot toho swěta, ale dyrbi być

w tym swěće. Předar wuzběhuje zamof-
witosć čłowjeka za swoje jednanja, staja
nam jasnje před woči naše hrěchi, ale
zdomom slubi nam přeco zaso Božu po-
moc, hdyž wostanjemy jenož twjerdži
w swojej wěrje. Wón dawa nam tež poki-
wy a dobre rady na naš křesćanski ži-
wjenski puć: Namakajmy so wróćo k pra-
wym žórlam našeho žiwjenja, kaž su to
Bože słowo, modlitwa a kěrluš (str. 33);
Štož so modli, njebroji swój čas (str. 47);
Štožkuli ty činiš, to činiš cyle prawje, nic
połojčnje, ale dospójnje, nic před čłowje-
kami, kotřiž po wonkownym sudža, ale
před Bohom, kotryž tež to zatajene widzi.
(str. 55); Přeměň swoju starosć do mo-
dlitwy! (str. 62) abo: Žana wutroba njeje
z Bohom wujednana, kotraž njeby so tež
ze svojim njeprěćelom wujednała (str.
76).

Přédowanja njejsu wuraznje narodneho
serbskeho raza, tola, so wě, spóznawa-
my serbsku wutrobu fararja Nowaka: Ty
njemóžeš sam za sebję jako džěd abo
wowka pilnje serbsce rěčeć, zo by tu rěč
na kóncu sobu do rowa wzał. Hdže da
wostanje twoja swójba, ta zhromadnosć
ze serbskimi bratrami a sotrami? (str. 20
do 21); Njech so zminje, štož je zadžě-
walo swobodnemu wuwicu serbskeho lu-
da! Štyrceći lět je so wo našich wsach
zwtjěša jenož pisało, kelko porow je za-
pust swjećilo; wotnětka chcemy tež pi-
sać, kelko ludži je na serbskich kemšach
było... Chcemy serbska wosada być,
hdžež njeje zwada a džělenje, ale hdžež
kóždy začuwa, zo slušamy hromadže,
hdžež so mjez sobu njewobskoržujemy,
ale sebi wodawamy a wšu nadžiju staja-
my na lěpši přichod (str. 37); Modlmy so
prawje husto w mačérnej rěči! (str. 47);
My prosmy Boha, zo by nam naše rjane
wsy zdžeržal, zo njeby wón dowolił, zo by
so něchtó na nich přepřimnył – ale zo by-
chu wostali, štož su dotal byli: naša dro-
ha domizna (str. 66).

Rozšěrjenosć terapijow, mandželstwo-
wego poradžowanja abo hojenje depre-
sijow pokazuje nam, kajku potrebu ma-
my za dušinej pomocu. Farar Nowak pře-
prošuje na terapiju z Božim słowom, wón
spyta nas wo tym přeswědčić, zo smy
w Božimaj rukomaj wuchowani, škitani
a wumóženi, a wobkrući nam, zo słowo
našeho Boha wostanje wěčnje a stajnje
plaći. Přejemy fararjeje Nowakeje hišće
dothu strowotu a sebi hišće wjele delnjoserbskich kemšow!

P.S. Delnjoserbske přédowanja njejsu
na předań, ale wosebje za delnjoserbske
wosady wotmyslene. Zajimcy pak je dó-
stanu pola Choćebuskeho generalneho
superintendenta Richtera abo na při-
chodnych delnjoserbskich kemšach.
Knižka plaći pječ hriwnow.

Wo pomocnym transporće Hrodzišćanskeje wosady swjatki 1992

Swjatkownu sobotu rano w dwěmaj docpějemy po 32hodziškej jězby naš přeni cil: Periam, wulku wjes něhdže 80 kilometrow za madžarsko-rumunskej hranicu. Naši hosćičeljo na nas čakaja. Wokolinu na wědomje njebjerjemy; naša jenička mysl je: spać, spać ...

Swójba a wjes

Cyrkej w susodstwje našich hosćičelow

Dopołdnja zeznajemy našich hosćičelow a jich domčk: W třoch stwach a w kuchni je žiwa wulka swójba. Jedna stwa je „dobra“, potajkim njewužiwana, dvě stwě stejitej poľnej ložow.

Swójbne žiwjenje wothrawa so w malej kuchni: konopej, blido, stólcy, kamor a železne kachle. Na blidže steji spiritusowy warjak. Z tym w lěcu přeco warju, praji hospoza, je škoda, w lětnim času drjewo přetepić. Jeničke, štož dopomina na kuchnje, kaž smy je zwučeni, je kofejowa mašina, made in Germany.

Za kuchinskim blidom sedži šwarna ličba džěci a wnučkow a lapta wusmuž z blachowych talerjow.

Pytamy za wodu. Džensa žana njeběži, praji hospoza, wodu z honača jenož cyle zrědka mamy. Na dworje steji bow z deščowej wodu. Derje, zo bě so w nocy deščowało.

Za nas hosći je blido kryte we jstwě mjez dwěmaj ložomaj. Z nami jě jenož hospodar. Žony a džěci nimaja tu ničo pytać, jenož poslužować nas smědža. Dóstanjemy kofej, warjeny z mašinu made in Germany. Mamy zbožo, rozkladuje hospoza, džensa je dosć miliny, zo je mašina džětokmana. Stajnje pak milina njeje, lampa nad blidom swěći raz cyle jasnje, raz tak bluka, zo je hasnjenju bliska.

Při krótkim wuchodžowanju rozhladujemy so po wsy: Domčki, jedyn při druhim runaja so tomu našich hosćičelow. Zahrodki su hladane, widžimy wosebje běrny, toматы a wino. Na ladach we wsy pasu so kruwy, wowcy, konje, njeprhiwazane a bjez plota. Psy hanjeja tam a sem. We wulkich lužach při puću gigotaja wulke stadla husow. Džěci za nami wudžeraja.

Tak podobne su snadź naše serbske wsy

W kuchni našeje hosćičelskeje swójby

byli za čas džěcatstwa našich wowkow a prawowkow.

Za woknami, z kotrychž žony na nas hladaja, kćěja kwětki w němskich Rama-tyzkach.

Nadpad

Cyrkej, w kotrejž zhromadnje kemše swjećachmy

Nawječor jědzemy do susodneje wsy. Naše nakladne awto zbudži kedžbność wjesnjawanow, zhromadžuja so, wosebje džěci a žony. Před domčkom, w kotrymž je stwa jako cyrkej wuhotowana, zastanjemy. Awto dyrbi tak daloko kaž možno do dwora a při wukładowanju dyrbja plany na kóždy pad deleka wostać – prikaza lon, naš rumunski přewodžowar.

Wotkladujemy a nosymy do jstwy-cyrkwje. Bórže so wosadni zhromadžuja. Zhromadnje swjećimy kemše.

Po kemšach so postrowjamy. Sym jenička, kiž móže so bjez toľmačerja dorozumić. Žona, z kotrejž so rozmoľwjam, reči serbisce, ja serbsce.

Prijedy hač wosadni ze swojimi darami domoj du, dyrbi nakladne awto ze wsy być, postaji lon. Awto wotjědze, scěhowane wot žedziwych woči džěciny a žonow, kiž přeco hišće před cyrkwu steja. Staruška so přenja rozžohnuje, polna džaka za naše dary. Hnydom za njež zawrěje lon zaso wrota dwora. Nadobo

křik a harowanje. Ion wottorhnje wrota: Staruška leži na zemi, na njej a wokolo njeje črjoda džěciny. Naše dary – drasta a zežiwidla – leža rozbrojene w bloće.

Ion a druzy mužojo z wosady wuhnaja džěci. Wotnětka so kóždy wot wjacorych mužow domoj přewodžuje. Před wrotami steji stražnik: muž z hnojowymi widľami. Džěcina a žony wostanu nětko w respektabelnym wotstawku.

Tajki nadpad njejsym hišće dožiwił; je mi hańba, zo sće to dyrbjeli widžeć, zamolwja so lon.

W džěscownja

Džěscownja

Na njedželnišich kemšach spēwa chór hólcow ze statneje džěscownje wsy – wótre, křiwje a zahorjeny. Nadpadny mi šwižny snadź sydomlětny hólč: Jeho woči chodžitej njeměrnje, njewěsće a strachociwje tam a sem. Pod wočkom ma maľu bluznu a módry blak. Po kemšach steji nadobo při mni. Darju jemu awtko, kotrejž připadnje při sebi mam. Te wón doľho njezměje, sudži lon, wulke hólcy je jemu zebjeru.

Wopytamy džěscownju. W zachodnej hali wuhladamy wulke, nam po duchu znate scěnowe wobrazy: Běle, žoľte a brune džěci, so za ruku džeržo a zbožowne rejujo mjez kwětkami a mjetličkami.

Přeńdzemy stwy: Wone su napjelnjene z dwuposchodowymi ložemi. Kamor ni-

hdže žadyn njeje. Ion nam rozjasni: Kamory njejsu trěbne, dokelž ničo wosobinskeho njewobsedži. Drasty dóstanu kóždu njedželu čerstwe, kóždy króc druhe, tak kaž runje přińdže.

Myjrnja w džěscowni

W tepjerni steja stare zezrawe kachle. Nowe, dar z Francoskeje, hižo měsacy na dworje wonka steja při kóždym wjedrje. Hač drje je do zymy zatwarja? Ion na tym dwěluje.

W myjerni steji wulki sud z wodu. Z honáčow hižo dlěši čas žana woda wjac njeběži. Něchtó je klumpu pokradnył.

Zastupimy do jědzernje, jako su džěci runje po wobjedze. Špundowanje je posyte ze srjódkami a krjeńčkami chlěba. Ně, hlódnje džěci njejsu, ale ničo jich čěscownosć před Božim darom njenawuči. Po dworje běhaja hólcy a naprskyju so mjezsobu z njealkoholiskim piwom, kotrež su k wobjedej dóstali. Tej dohladowarjej, kotraž mataj džensa službu, se-džitaj w swojej jstwě při wobjedze.

Do slubjeného kraja!

Ion je 28 lět a pochadza z wjededžetneje swójby. Jeho nan je Rumun, mać rumun-ska Němka. Wšitke džěci wotrosčechu dwurěčne a wšitke so wobhladuja jako rumunscy Němcy.

Ion je jenički mjez swojimaj bratromaj a sotrami, kiž chce w domiznje wostać. Jeho žona, Rumunka, drje by chcyła přeč, dokelž je za nju čězko, swójbu ze štyrjomi džěcimi porjadnje zastarać, hdyž jenož Ion zasłuži. Ale Ion měni: Wo-stanjemy! Wěra jeho dzerži. Bóh je mje tu stajil a mi moje nadawki dał, wón měni, a tutym nochcu wučeknyć. A wopraw-dže: Ludžo a wosady, z kotrymiž ma wón zwisk, bychu wjele zhubili, hdy by Ion wo-tešoł.

Ionowy bratr Wassile chce ze žonu a z džěscomaj do slubjeného kraja, do Němskeje. Prajimy jemu, zo Němska njeje paradiz na zemi a zo Němcy wo wu-krajnikow njerodža.

Ach, znapřečiwi Wassile, paradiz na ze-mi wón njepyta. Ale porjadnje žiwy być by chcył ze swojej swójbu, modernje drasćić by so chcył a awto měć, zo móhl njedželu ze swójbu sej něhdže dojěć, a wodu a čo-płe bydlenje chcył přeco měć, nic jenož

Chór džěscownje spěwa na kemšach

Ion ze swójbu

druhdy ... Džěta so wón njeboji, je wšo-jedne, što by činil, kóžde džěto je čestne džěto. A najhubjeńše džěto w Němskej je přeco hišće lěpše hač dobre džěto w Ru-munskkej. Nětko zasłuži wón 50 hriwnow měsacnje, telko ma w Němskej džětaćer za poł dnja.

Jeho přečel je hižo dołho w Němskej. Hišće w Rumunskkej njebě ničo był, docy-ła ničo. Džensa, hdyž přińdže na wopyt domoj, je wón knjez, cyle hinaši čłowjek z cyle hinašim wustupowanjom.

Što chcemy Wassiljej wotmołwić, my, kiž přińdžemy z Němskeje?

Wassiljowa žona, Rumunka, a jeho džěci dyrbyja nětko z mocu němsce wuknyć. Či-ni so jim čězko, a njerozumja dotal žanu rozmołwu. Prašam so žony, hač wopraw-dže do Němskeje chce. Njezwučena, wo svojich přečach rěčeć, wona pokornje wotmołwi: Wassile chce, zo wšitcy dže-my.

Tajkich Wassiljow je wjele w Rumunskkej. Slědža za swojimi prjedownikami, a zbo-žowny je tón, kiž mjez nimi Němca na-deńdže, přetož wrota do slubjeného kra-ja wotewru so jenož tym, kiž móža swój „germanski“ pochad dopokazać. Němcy su džensa mjeńšina w krajnje, hdžež běchu raz wjětšina.

Timisoara, december 89

W Timisoara sedži Petre, młody 22lětny muž, wjesoły z nami za blidom a powěda, zo jeho runje džensa zaso ta noha boli, kotruž docyła wjac nima. Petre hiba so

z krykomaj po swěće a w žalostnym tem-pje, zo je nam zatrach, dokonja po scho-dach horje a dele skakać.

Petre rěči derje němsce, hačrunjež tutu rěč ženje wuknył njeje. Připódlu wotpo-skať sej ju je, jako ležeše tři bětłki lěta w šwicarskej chorowni.

Wopomnišćo za wopory w Timisoara

A potom zhonimy jeho stawiznu: W decembru 1989, jako bě cyły Timisoa-ra na dróhach, njewutra tež Petre z Ilonu, swojej přečelku, doma. Wosrjedz města so po tysacach tłočachu. Nadobo pra-skaše. Ilona so zwjeze, a Petre padny na nju. Pytny, kak jeho něchtó za ramjenjom třase a jeho potom do někajkeho awta ty-kny. Dny pozdžišo Petre w chorowni wo-

tući. Jedna noha sahaše jenož hišće hač do kolena. Dumdum-trěladla běchu ju dospołnje roztorhali. Dwójce so hišće trěleše, a dwójce dyrbješe so noha hišće dale přikrótšić.

Před tutej cyrkwu zatřělichu w decembru 1989 wjacore džesatki demonstrantow

Hdy bych w Rumunskej wostał, bych wumrěł, praji Petre, ale potom dowjezechu mje do Šwicarskeje, a wuhojich so. Je dołho tralo, doniž běch jim za to dżakowny. Spodziwnje, najprjedy nochcych z Rumunskeje won, dokelž chcych wumrěć, a potom nochcych wjac do Rumunskeje domoj, dokelž chcych w porjedze a w čistosci žiwy być. Ale dyrbjach domoj, bohužel staj nan a mać ryzy Rumunaj. Tak tu nětk zaso sym a mam tu wostać.

Wěš ty, so Petre na mnje wobroći, dokal bych ja rady chcył? Wiju z łłowu. Do Israela! Nihdže druhdze hač do Israela, do kraja Jezusa. Ale k tomu ženje pjenjezy njezměju. Druhdy sej myslu, zo bych to po kraju zdokonjał pěši, z mojima krykomaj a z nachribjetnikom. Što měniš? Nygam: Haj, Petre. Ty by to zdokonjał. Ale što potom z Ilonu? Njewěm, hdže je wostala, praji Petre. Zhonich jenož, zo su w nocy po tutej trěleńcy polsta ćelow w krematoriju spalili. Snadž bě Ilona pódla. Běchmój krótko do kwasu, džen bě hižo wucinjeny, a nětko njeznaju ani jeje row.

Džěci dróhi

Wuchodźujemy so po Timisoara. Při zastanišću tramwajki so něšto šere na zemi hiba. Što móže to jenož być? Stupju bliže, spóznaju ruki, nohi, łłowje... Sytu ludži dokoławokolo, a niktó nima kedžbu,

Fara Laszlo Tokesa, z kotrejež wuchadžeše rumunska rewolucija

što so tam na zemi stawa. Skónčnje spóznaju, zo staj to hólcaj, snadź wosomlětnaj, do trundlow zwoblěkanaj, kiž so tam bijetaj.

To stej Ceausescuowej džěsći, praji Ion, tej sej jenož hrajkatej, pój dale. Haj, ale: Hnydom budže nóc, hdže wonej wostanjetej? Tež tam, praji Ion, jako by to samozrozumliwe było.

Kónčk dale přiřdžemy nimo stareho doma, při kotrymž so twari. Na scěnje wisa plakat. Ion jón přeloži: Wuchowajće džěci z dróhi! Tu nastanje dom, w kotrymž maja wopušćene džěci nowu swójbu namakać, rozjasni Ion. Jendželska metodistska cyrkej jón twari. Tu móža mlode porik začahnyć, a woni dóstanu wšitko darmo: meble, telewizor, płokansku mašinu... Jeničke wuměńjenje je, zo tajki porik, dvě abo tři džěci z dróhi přiwza a so wo nje jako wo swoje stara.

To je tola dobra wěc a to wěsće funguje, je Ion přeswědčeny.

Bóh dał, zdychnje pódla mje jedyn z nas z Němskeje.

(Pokročowanje slěduje.)

Pomoc blišemu

Jónu překwapi mje w horach sněhowe njewjedro. Přewodžeše mje Tibetan. Nadobo wuhladachmój w sněže ćłowjeka, kotryž bědžeše so ze sněhowej lawinu. Rjeknych swojemu přewodžerjej: „Dyrbimój tam, dyrbimój jemu pomhać.“ Wotmołwi mi: „Nichtó njebudže sej wot naju žadać, zo bychmój so z nim dračowałoj, hdyž smój samoj w nuzy.“ „Jeli dyrbimój hižo wumrěć“, znapřećiwich jemu, „budže snano lěpje, zo zemrějemój při pospyće, wuchować druheho.“ Wón so wotwobroći a džěše swój puć.

Džěch k nejzbožownemu, z wulkej prócu wzach jeho na ramjeni a stupach z nim do doła. Wot tuteje ćeže so prawje zwohrěch, a ćopłota přeńdže tež do ćěla wot zymy sprostnjeneho bědneho. Po puću namakach přjedawšeho towarša. Ležeše na sněže. Wučerpany bě zmjerznył. Chcych wuchować ćłowjeka a wuchowach sebje samoho.

Njeznaty awtor

Wobsydstwo

Při čitanju ewangelija njejsym ani jónu nadešoł přispomnjenje, zo by Jezus někajki wačok njesł. Njeje tu tež ničo napisane wo pućowanskej tobole ani wo meblach ani wo drastach abo nósniku, wupokazu abo šekowej knižce ani wo zawěsćenju abo chěži... Jezus njetrjebaše listy čitać ani na nje wotmołwić. Dalokož wěmy, njeje ani rjadki napisal. Doma bě tam, hdžež runje přebywaše. Njetrjebaše ničo, na čož by kłobuk powěsnył, přetož njemeješe ani tón.

Henry Miller

Folklorna skupina z Čorneho Cholmca w Jütlandskej

Do Tinglewa, maleho městačka w Jütlandskej, dojedže sej srjedz awgusta folklorna skupina z Čorneho Cholmca. Jeje najmlědši sobustawy běchu 9lětni z rejwanskeje skupiny.

Zańdžene lěto bě folklorna skupina z Tinglewa jako zastupjerka němskeje mjeńšiny w južnej Danskej ze spěwami a rejemi hósć chóroweho zetkanja w Čornym Cholmca. Tuž běše to nětko wujednany napřećiwny wopyt.

Městačko Tinglew ma wjesny raz z mnohimi statokami. Domske su jednoposchodowe, a móžeš so w nich kaž doma čuć. Tak so tež Čornochołmčanam zeńdže. „Přijimachmy so z wulkej lubosću a zapřijachmy so hnydom do swójby“, horjachu so woni. Porjad a čistota na kraju a w městach nadpadny zapućowarjam z Łužicy.

Přichodny džen wustupichu Čornochołmčenjo ze spěwami a rejemi na torhošću městačka jako atrakcija tutoho tydženja. Z wutrobotym přikleskom džakowachu wo mnozy přihladowarjo. Wosebite dožiwnjenje bě wulět na kupu Rømø (Römø) a kupanje w Sewjernym morju při sylnym wětriku.

Němska mjeńšina w Jütlandskej pěstuje jara wědomje němčinu a ludowe natožki z pomocu aktiwneho towarstwowneho žiwjenja. Wona waži sej wysoko bursku

drastu, kotraž so wot l. 1870 wjace wšědnje njenosy, ale bjerje sej ju při wosebitych składnosćach z křinjow a ju sebjewědomnje prezentuje. Z wulkim začišćom zwěsćichu Čornochołmčenjo, zo su danscy wobydlerjo na wosebitosć Jütlandskeje, na němsku mjeńšinu ze swojimi naložkami, jara hordži. Za džěci a młodostnych z Čorneho Chołmca maja nazhonjenja z tutoho zajězda wulki wuznam, přetož na zakładze aktiwneho towarstwowneho žiwjenja sej wuwědomichu, zo dyrbja so wosebitosće jedneje mjeńšiny, jeje rěč, drasty a naložki, w zjawnosći předstajić a potomnikam posředkować.

Jan Kašpor

Naše nowiny a časopisy před 100 lětami

Diki-Bjarnad

Serbska bajka z luda

Něhdy bě wosobny a pobožny knjěz z mjenom Diki-Bjarnad. Tón bě tak jara pobožny, zo móžeše swoju drastu do slónčnych pruhow powěšeć, tak zo kaž na hozdžiku na nich wisajo wosta a k zemi njepadže. Kóždžičku njedzela wón kemši chodžeše. Tam nutrne spěwaše a so modleše a na předowanje posluchaše. Hdyž jónkróc zaso tak w Božim domje sedžeše, wón nadobo čerta zady wołarja sedžo wuhlada. Tón na wšěch kemšerjow kedźbowaše, kiž w cyrkwi spachu a sebi jich na kruwjacu kožu napisowaše. Jeho koža pak bě bórže mjenow tajkich zaspancow poľna. Duž so čert ze zubami do njeje zakusny a ju z rukomaj ze wšej mocu načahowaše, zo by wšěch, kiž na předowanju spachu, sebi na nju zapisać móht. Njenadźujcy so jemu koža z ruki wusuny, a wón prasny z hlówu z tajkim wotmachom wo scěnu, zo jemu jedyn zub wuleća. Při tym so Džiki-Bjarnad smjeća zadžeržeć njemóžeše, ale so wótrje wošćerać poča. Dokelž pak běše so na kemšach smjať, jemu Bóh tón Knjěz to za wulki hrěch přicipi. Hdyž Džiki-Bjarnad dom přińdže, chcyše kaž hewak swoju drastu na slónčne pruhi powěsnyć, ale kak so stróži, hdyž ju slónčne pruhi wjace njedžeržachu a wona hnydom na zemju padny. Na to so Džiki-Bjarnad rozhněwa a mjerzacy wobzamkny so wjećić a Bohu Knjezej tež něšto klubu scinić. Wza toho dla chlěbowe srjódki, čisny je do swojich škornjow a teptaše potom Boži dar z nomodla. Tohodla jeho luby Bóh z wozom k njeju pozběhny, hdžež wón tajkeho wulkeho přehřešenja dla hač do džensnišeho dnja wokoło jězdži.

Wučba: Na kemšach so smjeć je skerje wjetši hrěch, hač na kemšach spać.

Z Hodžija. W serbskim předarskim seminarje, wot wysokeho ministerstwa za Lipsčansku uniwersitu na našej Hodžijskej farje založenym, maju nětko swoje zwučowanja w serbskim předowanju a druhich duchowniskich džětach pod wustojnym wodženjom knjeza fararja lic. theol. Imiša scěhowacy knježa studenci: Dub z Wulkeje Subornicy. Marćin Domaška z Nosaćic, Zarjenk z Hrodžišća a Mikela z Kumšic. Kóždu njedzela so z předowanjom kaž tež z wołtarnej Božej službu wotměnuja. My radži na jich woprawdže rjane předowanje posluchamy, a jich cyle zadžerženje je jara přecelniwe a spodobne. Derje za naše serbske wosady, zo je najwyše cyrkwine knjejstwo tajki wustaw založilo, z kotrehož kóžde lěto derje wuhotowani serbscy předarjo wuchadžeju.

SN, 10. septembra 1892

POWĚŚĆE

Łaz. W našej cyrkwi wotmě so 6. septembra popołdnu Měrowy koncert na česć 120. posmjertninow Handrija Zejlerja a 50. posmjertninow Jurja Malinka, na kotryž běchu přeprasyli krajny zarjad Wojerecy, ewangelska wosada we Łazu a Handrija Zejlerjowy klub z Łaza/Złyčina.

Na spočatku powita wosadny farar, knjěz Meister, přitomnych a rysowaše z krótkimi słowami wosobinje Zejlerja a Malinka, přerjeho předewšěm jako serbskeho basnika a drugeho jako wojowarja za čas nacionalsocializma za čłowjeske prawa a čistosć wěry. Po nim jimaše so Zhorjelski biskop prof. Rogge słowa a namotwješe bohaće přichwatanych připostucharjow z bliska a daloka, zasadzić so za čłowjeske prawa w domiznje a druhdže a wosebje džěci kublać za měř a čłowjesku dostojnosć.

Koncert samón wuhotowaše muski chór Delany, a wosebje hodžachu so spěwy Zejlerja/Kocora, a Budyski tachantski kantor, knjěz Böhma, z kompozicijemi Böhmy, Medeka, Nagela a Mendelssohna Bartholdya. Z wutrobnym přikleskom na kóncu koncerta mytowachu spokojni připostucharjo wukony. Koncert bě poradžena wěc, a namotwja-my do pokročowanja.

Rumunská trjeba pomoc

Wo pomoc za Rumunsku je brunšwigski krajny biskop Gerhard Müller po wopyće w Sedmihórskej namotwjať. Müller, nawjedowacy biskop Zjednoćeneje ewangelsko-lutherskeje cyrkwyje w Němskej (VELKD), bě hósć pola 30 000 sobustawow ličaceje ewangelskeje cyrkwyje w Rumunskej. Po jeho wuprajenju wupučuja wosebje wobydlerjo ze wsow Semihórskeje.

Müller wozjewi w nowinach, zo budže brunšwigska cyrkej tam wosebje při twarje starownjow pomhać. Runje stari lu-

džo, kotřiž wostanu we woteběracych wosadach, trjebaja wosebitu podpěru. IDL

Jakub Bart Čišinski Škórcy wotsal ćahnu

Škórcy přelětuja so pod njebjom we wulkich kotach, z črjódami so wysoko wusyduja na topoľach.

Zymno započina duć, bur so přima cypow, widłow. Spytuja na dolhi puć škórcy pružnosć čornych křidłow.

Jónkróc hišće z wječora do pišćelow z džakom sahnu, klinči spěw dwór wot dwora, zběhnu so a ze wsy ćahnu...

Wowka w ruce z kiješkom w durjach za škórcami hlada: „Z wami, škórcy, k měřje dom ja tež ćahnyła bych rada!“

Přeprašujemy

4.10. – 16. njedzela po Swjatej Trojicy
10.00 hodź. kemše w Budyšinje w Michalskej (Albert)
w samsnym času Boža služba za džěci
13.30 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (Albert)

11.10. – 17. njedzela po Swjatej Trojicy
10.00 hodź. swjedženske kemše w Budyšinje w Strowotnej studni
11.45 hodź. nutrnosć w rozhlósu

25.10. – 19. njedzela po Swjatej Trojicy
11.25 hodź. nutrnosć w rozhlósu
14.00 hodź. kemše we Wojerecach (Albert)
po tym wosadne popołdno

26.10. – pónđzela
9.00 hodź. kermušne kemše w Bukecach (Malink)

1.11. – 20. njedzela po Swjatej Trojicy
10.00 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michalskej (Albert)
w samsnym času Boža služba za džěci
10.00 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Rakecach
13.30 hodź. kemše w Budestecach (Albert)

Pomhaj Boh, časopis ewangelskich Serbow. Rjaduje Konwent serbskich ewangelskich duchownych. – Ludowe nakładnistwo Domowina, Budyšin, Sukelnska 27. Redaktor a skazanki: sup. Siegfried Albert, Serbski kěrchow, 8600 Budyšin, tel. 4 22 01. – Čiść: Serbska čišćernja – t. z w. r. – w Budyšinje. – Wuchadza jónkróc za měsac. Přinoški a dary na konto: Sorbische evangelische Superintendentur Bautzen, Sp. Bautzen 30 000 110. – BLZ 850 549 62